Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 3ης Μαρτίου 2021*

«Προδικαστική παραπομπή – Κρατικές ενισχύσεις – Ανταγωνισμός – Άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ – Όροι εφαρμογής – Άρθρο 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ – Υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος – Διαχείριση της υπηρεσίας τρεχούμενου λογαριασμού ταχυδρομικού ταμιευτηρίου για την είσπραξη του δημοτικού φόρου ακίνητης περιουσίας – Επιχειρήσεις στις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα – Προμήθειες που καθορίζονται μονομερώς από την δικαιούχο επιχείρηση – Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – Άρθρο 102 ΣΛΕΕ – Απαράδεκτο»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-434/19 και C-435/19,

με αντικείμενο δύο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Corte suprema di cassazione (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Ιταλία) με αποφάσεις της 21ης Ιανουαρίου 2019, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 5 Ιουνίου 2019, στο πλαίσιο των δικών

Poste Italiane SpA

κατά

Riscossione Sicilia SpA agente riscossione per la provincia di Palermo e delle altre provincie siciliane (C-434/19), και

και

Agenzia delle entrate – Riscossione

κατά

Poste Italiane SpA,

παρισταμένης της:

Poste italiane SpA – Bancoposta (C-435/19),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους E. Regan, πρόεδρο τμήματος, M. Ilešič, E. Juhász, K. Λυκούργο (εισηγητή) και I. Jarukaitis, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: A. Calot Escobar

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Poste Italiane SpA, εκπροσωπούμενη από τους A. Fratini και A. Sandulli, avvocati,

– η Agenzia delle entrate – Riscossione, εκπροσωπούμενη από τους G. Visentini και A. Papa Malatesta, avvocati,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την D. Recchia και τον P. Rossi,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 24ης Σεπτεμβρίου 2020,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία των άρθρων 14, 102, 106 και 107 ΣΛΕΕ.

2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο ένδικων διαφορών μεταξύ, αφενός, της Poste Italiane SpA και της Riscossione Sicilia SpA agente riscossione per la provincia di Palermo e delle altre provincie siciliane (στο εξής: Riscossione Sicilia) (υπόθεση C-434/19) και, αφετέρου, μεταξύ της Agenzia delle entrate – Riscossione (Φορολογικής αρχής – Υπηρεσίας εσόδων, Ιταλία) (στο εξής: Υπηρεσία Εσόδων) και της Poste Italiane (υπόθεση C-435/19), σχετικά με αιτήματα καταβολής προμηθειών της Poste Italiane προς τους παραχωρησιούχους που ήταν επιφορτισμένοι με την είσπραξη του imposta comunale sugli immobili (δημοτικού φόρου ακίνητης περιουσίας, στο εξής: φόρος ICI) για τις υπηρεσίες διαχείρισης τρεχούμενων λογαριασμών ταχυδρομικού ταμιευτηρίου των εν λόγω παραχωρησιούχων, που προορίζονταν για την είσπραξη του φόρου ICI από τους υποκείμενους στον φόρο αυτόν.

Το ιταλικό δίκαιο

3 Το άρθρο 2, παράγραφοι 18 έως 20, του legge n. 662 – Misure di razionalizzazione della finanza pubblica (νόμου 662 περί μέτρων εξορθολογισμού των δημοσίων οικονομικών), της 23ης Δεκεμβρίου 1996 (τακτικό συμπλήρωμα στην GURI αριθ. 303, της 28ης Δεκεμβρίου 1996, στο εξής: νόμος 662/1996), προβλέπει τα εξής:

«18. […] η επιχείρηση Poste Italiane δύναται να επιβάλλει προμήθειες στους κατόχους λογαριασμών ταχυδρομικού ταμιευτηρίου.

[…]

19. Οι ταχυδρομικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες πληρωμών για τις οποίες η ισχύουσα νομοθεσία δεν προβλέπει ρητώς εκ του νόμου μονοπώλιο παρέχονται από την επιχείρηση Poste Italiane και τις λοιπές επιχειρήσεις υπό καθεστώς ελεύθερου ανταγωνισμού. Όσον αφορά τις εν λόγω υπηρεσίες, από την 1η Απριλίου 1997 παύουν να υφίστανται όλες οι καθοριζόμενες από την ισχύουσα νομοθεσία μορφές τιμολογιακής ή κοινωνικής υποχρέωσης που υπέχει η επιχείρηση Poste Italiane, καθώς και κάθε μορφή τιμολογιακής διευκόλυνσης που αφορά χρήστες της ως άνω επιχείρησης […] Η επιχείρηση Poste Italiane υποχρεούται να τηρεί χωριστά λογιστικά αρχεία, διακρίνοντας, ειδικότερα,

μεταξύ των εξόδων και των εσόδων που σχετίζονται με τις υπηρεσίες που παρέχονται στο πλαίσιο καθεστώτος εκ του νόμου μονοπωλίου και των εξόδων και των εσόδων που αφορούν τις υπηρεσίες που παρέχονται υπό καθεστώς ελεύθερου ανταγωνισμού.

20. Από την 1η Απριλίου 1997, η επιχείρηση Poste Italiane καθορίζει, επίσης συμβατικώς, τις τιμές των υπηρεσιών που μνημονεύονται στην παράγραφο 19, λαμβανομένων υπόψη των απαιτήσεων των πελατών και των χαρακτηριστικών της ζήτησης, καθώς και της απαίτησης διατήρησης και ανάπτυξης των όγκων κίνησης […]».

4 Το άρθρο 10, παράγραφος 3, του decreto legislativo n. 504, Riordino della finanza degli enti territoriali, a norma dell'articolo 4 della legge 23 ottobre 1992, n. 421 (νομοθετικού διατάγματος 504, περί αναδιοργανώσεως της χρηματοδοτήσεως των οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως κατ' εφαρμογήν του άρθρου 4 του νόμου 421 της 23ης Οκτωβρίου 1992), της 30ής Δεκεμβρίου 1992 (τακτικό συμπλήρωμα στην GURI αριθ. 305, της 30ής Δεκεμβρίου 1992, στο εξής: νομοθετικό διάταγμα 504/1992), ορίζει τα εξής:

«Ο οφειλόμενος δυνάμει της παραγράφου 2 φόρος καταβάλλεται μέσω απευθείας πληρωμής στον παραχωρησιούχο που είναι επιφορτισμένος με την είσπραξή του στην περιφέρεια στην οποία βρίσκεται ο δήμος που μνημονεύεται στο άρθρο 4 ή μέσω κατάθεσης σε τρεχούμενο λογαριασμό ταχυδρομικού ταμιευτηρίου ο οποίος τηρείται για τον σκοπό αυτό στο όνομα του εν λόγω παραχωρησιούχου […]. Η οφειλόμενη στον παραχωρησιούχο προμήθεια βαρύνει τον δήμο που επιβάλλει το τέλος και καθορίζεται σε 1 % επί των εισπραττόμενων ποσών, με ελάχιστο ποσό 3 500 [ιταλικές λίρες (ITL) (περίπου 1,75 ευρώ)] και μέγιστο ποσό 100 000 [ITL (περίπου 50 ευρώ)] για κάθε πληρωμή που πραγματοποιεί ο υποκείμενος στον φόρο.»

5 Βάσει των άρθρων 5 έως 7 της decreto del Ministro delle Finanze n. 567 – Regolamento di attuazione dell'articolo 78, commi da 27 a 38, della legge 30 dicembre 1991, n. 413, concernente l'istituzione del conto fiscale (απόφασης 567 του Υπουργού Οικονομικών, Εκτελεστικός κανονισμός του άρθρου 78, παράγραφοι 27 έως 38, του νόμου 413, της 30ής Δεκεμβρίου 1991, περί θεσπίσεως του φορολογικού λογαριασμού), της 28ης Δεκεμβρίου 1993 (GURI αριθ. 306, της 31ης Δεκεμβρίου 1993), οι δικαιούχοι φορολογικού λογαριασμού δύνανται να πληρώνουν απευθείας στα ταμεία του παραχωρησιούχου ή σε πιστωτικό ίδρυμα, μέσω ανέκκλητης εντολής πληρωμής στον παραχωρησιούχο, τα ποσά του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων, του φόρου νομικών προσώπων –ακόμη και υπό την ιδιότητα του εκπροσώπου–, του τοπικού φόρου εισοδήματος, των φόρων που αντικαθιστούν τους προμνησθέντες φόρους και του ΦΠΑ.

6 Βάσει του άρθρου 59, παράγραφος 1, στοιχείο n, του decreto legislativo n. 446 – Istituzione dell'imposta regionale sulle attivita' produttive, revisione degli scaglioni, delle aliquote e delle detrazioni dell'Irpef e istituzione di una addizionale regionale a tale imposta, nonche' riordino della disciplina dei tributi locali (νομοθετικού διατάγματος 446, περί θεσπίσεως περιφερειακού φόρου επί των παραγωγικών δραστηριοτήτων, αναθεωρήσεως κλιμάκων, συντελεστών και εκπτώσεων του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων και θεσπίσεως πρόσθετης περιφερειακής επιβάρυνσης στον φόρο αυτό, καθώς και περί αναδιοργανώσεως της ρύθμισης των τοπικών τελών), της 15ης Δεκεμβρίου 1997 (τακτικό συμπλήρωμα στην GURI αριθ. 298, της 23ης Δεκεμβρίου 1997), οι δήμοι εκδίδουν κατ' αποκλειστικότητα τις κανονιστικές αποφάσεις σχετικά με την είσπραξη των τοπικών εισφορών, με σκοπό τον «εξορθολογισμό των τρόπων εκτέλεσης των πληρωμών, τόσο των εκουσίων όσο και των πληρωμών κατόπιν ελέγχου, προβλέποντας την κατάθεση σε τρεχούμενο λογαριασμό ταχυδρομικού ταμιευτηρίου ο οποίος ανοίγεται στο όνομα της φορολογικής αρχής του δήμου, την απευθείας πληρωμή στην φορολογική αρχή του δήμου, καθώς και την πληρωμή μέσω του τραπεζικού συστήματος, η οποία προστίθεται ή αντικαθιστά την πληρωμή προς τον επιφορτισμένο με την είσπραξη παραχωρησιούχο».

7 Βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 1, του decreto del Presidente della Repubblica n. 144 – Regolamento recante norme sui servizi di bancoposta (διατάγματος 144 του Προέδρου της Δημοκρατίας, περί ρυθμίσεως των υπηρεσιών ταχυδρομικού ταμιευτηρίου), της 14ης Μαρτίου 2001 (GURI αριθ. 94, της 23ης Απριλίου 2001, στο εξής: προεδρικό διάταγμα 144/2001), «εκτός αντίθετης διάταξης του παρόντος διατάγματος, οι σχέσεις με τους πελάτες και ο τρεχούμενος λογαριασμός ταχυδρομικού ταμιευτηρίου ρυθμίζονται συμβατικώς, τηρουμένων των διατάξεων του Αστικού Κώδικα και των ειδικών νόμων».

8 Το decreto-legge n. 70 – Semestre Europeo – Prime disposizioni urgenti per l'economia (νομοθετικό διάταγμα 70, σχετικά με το Ευρωπαϊκό εξάμηνο – Πρώτες επείγουσες διατάξεις για την οικονομία), της 13ης Μαΐου 2011 (GURI αριθ. 110, της 13ης Μαΐου 2011), το οποίο μετετράπη σε νόμο, όπως τροποποιήθηκε από το decreto-legge n. 16 (νομοθετικό διάταγμα 16), της 2ας Μαρτίου 2012 (GURI αριθ. 52, της 2ας Μαρτίου 2012, στο εξής: νομοθετικό διάταγμα 70/2011), προβλέπει, στο άρθρο 7, παράγραφος 2, υπό το στοιχείο gg-septies, τα εξής:

«στην περίπτωση ανάθεσης της είσπραξης των εσόδων στα πρόσωπα που διαλαμβάνονται στο άρθρο 52, παράγραφος 5, στοιχείο b, του νομοθετικού διατάγματος 446, της 15ης Δεκεμβρίου 1997, η είσπραξη των εσόδων πραγματοποιείται μέσω ανοίγματος ενός ή περισσότερων τρεχούμενων καταθετικών λογαριασμών, ταχυδρομικού ταμιευτηρίου ή τραπεζικών, στο όνομα του παραχωρησιούχου, προοριζόμενων για την είσπραξη των εσόδων της αναθέτουσας αρχής, στους οποίους πρέπει να κατατίθεται το σύνολο των εισπραττόμενων ποσών.»

9 Με την απόφαση περί καθορισμού των τιμών 57/1996 του διοικητικού συμβουλίου της Poste Italiane (στο εξής: απόφαση περί καθορισμού των τιμών 57/1996), προβλέφθηκε η είσπραξη προμήθειας για κάθε πράξη διαχείρισης του τρεχούμενου λογαριασμού ταχυδρομικού ταμιευτηρίου παραχωρησιούχου της υπηρεσίας είσπραξης των φόρων. Η προμήθεια αυτή καθορίστηκε σε 100 ITL (περίπου 0,05 ευρώ) για το διάστημα από 1ης Απριλίου 1997 έως τις 31 Μαΐου 2001 και σε 0,23 ευρώ (περίπου 450 ITL) για το διάστημα από 1ης Ιουνίου 2001 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2003.

Οι διαφορές της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

10 Στην Ιταλία, το νομοθετικό διάταγμα 504/1992 επέβαλε στους υποκείμενους στον φόρο ICI την υποχρέωση να καταβάλλουν το οφειλόμενο από αυτούς ποσό σε έναν από τους παραχωρησιούχους του κράτους, οι οποίοι ήταν επιφορτισμένοι με την είσπραξη του φόρου αυτού και την απόδοσή του στους δικαιούχους δήμους. Σύμφωνα με την ίδια αυτή ρύθμιση, ο φόρος ICI πρέπει να καταβληθεί είτε απευθείας στον παραχωρησιούχο της περιφέρειας εντός της οποίας βρίσκεται ο δικαιούχος δήμος είτε με κατάθεση σε τρεχούμενο λογαριασμό ταχυδρομικού ταμιευτηρίου στο όνομα του εν λόγω παραχωρησιούχου.

11 Οι διαφορές της κύριας δίκης αφορούν τα αιτήματα καταβολής προμηθειών που απηύθυνε η Poste Italiane προς τους δύο παραχωρησιούχους που είναι επιφορτισμένοι με την είσπραξη του φόρου ICI, την Riscossione Sicilia και την Υπηρεσία Εσόδων.

12 Η καταβολή των προμηθειών αυτών ζητήθηκε για τη διαχείριση, από το 1997 έως το 2011, των τρεχούμενων λογαριασμών που διατηρούν οι εν λόγω παραχωρησιούχοι στην Poste Italiane για να παρέχεται στους υποκείμενους στον φόρο η δυνατότητα να καταθέτουν στους λογαριασμούς αυτούς τα οφειλόμενα ποσά του φόρου ICI.

13 Οι εν λόγω προμήθειες υπολογίστηκαν βάσει του τιμολογίου που καθορίστηκε με την απόφαση περί καθορισμού των τιμών αριθ. 57/1996.

14 Στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης στην υπόθεση C-434/19, η Poste Italiane προσέφυγε ενώπιον του Tribunale di Palermo (πρωτοδικείου Παλέρμο, Ιταλία) ζητώντας να υποχρεωθεί ο αρμόδιος για την είσπραξη του φόρου ICI παραχωρησιούχος, ο οποίος μετονομάσθηκε στη συνέχεια σε Riscossione Sicilia, να καταβάλει την προμήθεια που οφείλεται για κάθε μία από τις πράξεις κατάθεσης του φόρου ICI που πραγματοποίησε κάθε υποκείμενος στον φόρο με έντυπο ταχυδρομικής πληρωμής στον τρεχούμενο λογαριασμό στο όνομα του παραχωρησιούχου αυτού, δηλαδή 0,05 ευρώ (περίπου 100 ITL) για το διάστημα από την 1η Απριλίου 1997 έως τις 31 Μαΐου 2001, 0,23 ευρώ (περίπου 450 ITL) για το διάστημα από την 1η Ιουνίου 2001 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2003 και, μετά την 1η Ιανουαρίου 2004, τα αντίστοιχα στις διαδοχικές τιμολογιακές διακυμάνσεις ποσά. Με απόφαση της 7ης Ιουνίου 2011, το Tribunale di Palermo (πρωτοδικείο Παλέρμο) απέρριψε το καταψηφιστικό αίτημα που του είχε υποβληθεί, το δε Corte d'appello di Palermo (εφετείο Παλέρμο, Ιταλία), με απόφαση της 11ης Μαΐου 2016, μεταρρύθμισε εν μέρει την απόφαση αυτή, δεχόμενο την έφεση που άσκησε η Poste Italiane, καθόσον απέδειξε τα αιτήματά της για την περίοδο μετά την 1η Ιουνίου 2006.

15 Στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης στην υπόθεση C-435/19, η Poste Italiane προσέφυγε ενώπιον του Tribunale di Macerata (πρωτοδικείου Macerata, Ιταλία), με αίτημα να υποχρεωθεί η Υπηρεσία εσόδων, που ήταν ο επιφορτισμένος με την είσπραξη του φόρου ICI παραχωρησιούχος, να καταβάλει την οφειλόμενη προμήθεια για κάθε μία από τις πράξεις κατάθεσης του φόρου ICI που πραγματοποίησε κάθε υποκείμενος στον φόρο μέσω εντύπου ταχυδρομικής πληρωμής στον τρεχούμενο λογαριασμό που ανοίχθηκε στο όνομα του εν λόγω παραχωρησιούχου, δηλαδή 0,05 ευρώ (περίπου 100 ITL) για το διάστημα από την 1η Απριλίου 1997 έως τις 31 Μαΐου 2001 και 0,23 ευρώ (περίπου 450 ITL) για το διάστημα από την 1η Ιουνίου 2001 έως τις 20 Δεκεμβρίου 2001. Με απόφαση της 11ης Ιουνίου 2009, το Tribunale di Macerata (πρωτοδικείο Macerata) απέρριψε το καταψηφιστικό αίτημα που του είχε υποβληθεί, το δε Corte d'appello di Ancona (εφετείο Ανκόνας, Ιταλία), με απόφαση της 10ης Αυγούστου 2016, μεταρρύθμισε πλήρως την απόφαση του ως άνω πρωτοδικείου, δεχόμενο την έφεση που άσκησε η Poste Italiane και αποφαινόμενο ότι η Poste Italiane είχε το δικαίωμα να εφαρμόσει την επίμαχη προμήθεια και να ζητήσει την καταβολή της.

16 Οι διαφορές της κύριας δίκης εκκρεμούν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, το οποίο επιλήφθηκε, στην υπόθεση C-434/19, της αιτήσεως αναιρέσεως που άσκησε η Poste Italiane και της ανταναιρέσεως που άσκησε η Riscossione Sicilia και, στην υπόθεση C-435/19, της αιτήσεως αναιρέσεως που άσκησε η Υπηρεσία εσόδων και της ανταναιρέσεως που άσκησε η Poste italiane SpA – Bancoposta.

17 Όσον αφορά τη νομιμότητα της προμήθειας που εφάρμοσε η Poste Italiane, το αιτούν δικαστήριο έκρινε, με απόφαση της 26ης Μαρτίου 2014, ότι οι διατάξεις των άρθρων 18 έως 20 του νόμου 662/1996 δεν έχουν εφαρμογή σε δραστηριότητες που υπόκεινται σε μονοπώλιο εκ του νόμου, όπως είναι η υπηρεσία τρεχούμενου λογαριασμού ταχυδρομικού ταμιευτηρίου που προβλέπεται στο άρθρο 10 του νομοθετικού διατάγματος 504/1992. Το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι ο σκοπός που συνίσταται στη μεγιστοποίηση της είσπραξης των φόρων μέσω υπηρεσίας παρεχόμενης στο σύνολο της επικράτειας, χάρη στην πολύ ευρεία εδαφική κατανομή των ταχυδρομικών καταστημάτων η οποία διευκόλυνε την επαφή με τον υποκείμενο στον φόρο, δικαιολογεί το εκ του νόμου μονοπώλιο. Κατά την απόφαση αυτή του αιτούντος δικαστηρίου, το νομοθετικό διάταγμα 504/1992, το οποίο καθιερώνει το επίμαχο εκ του νόμου μονοπώλιο, δεν προβλέπει τη δωρεάν παροχή της υπηρεσίας διαχείρισης του τρεχούμενου λογαριασμού που προορίζεται για την κατάθεση του φόρου ICI, οπότε, ανεξάρτητα από την υποχρέωση του παραχωρησιούχου να ανοίξει τρεχούμενο λογαριασμό ταχυδρομικού ταμιευτηρίου, η υπηρεσία πρέπει να θεωρείται ότι παρέχεται, ως εκ της φύσεώς της, εξ επαχθούς αιτίας, όπως και η συνήθης υπηρεσία διαχείρισης ενός τρεχούμενου λογαριασμού υπό συνθήκες ελεύθερου ανταγωνισμού.

18 Ωστόσο, το αιτούν δικαστήριο, επιληφθέν εν προκειμένω διαφορών σχετικών με την υποχρέωση καταβολής, για το διάστημα μεταξύ 1997 και 2011, της προμήθειας που εφάρμοσε η Poste Italiane, διερωτάται ως προς το κατά πόσον είναι νόμιμη, υπό το πρίσμα των κανόνων του δικαίου της Ένωσης, και ειδικότερα εκείνων που αφορούν το δίκαιο του ανταγωνισμού και τις κρατικές ενισχύσεις,

η ανάθεση στην Poste Italiane, βάσει του άρθρου 10 του νομοθετικού διατάγματος 504/1992, της υπηρεσίας διαχείρισης των τρεχούμενων λογαριασμών που προορίζονται για την είσπραξη του φόρου ICI.

19 Κατά το δικαστήριο αυτό, η συμβατική σχέση που συνδέει τον δήμο με τον παραχωρησιούχο του που είναι επιφορτισμένος με την είσπραξη του φόρου ICI έχει ως αντικείμενο την συνιστάμενη στην είσπραξη φορολογικών εσόδων άσκηση οικονομικής δραστηριότητας, η οποία μπορεί να οριστεί ως υπηρεσία γενικού οικονομικού συμφέροντος, κατά την έννοια του άρθρου 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ. Η σχέση αυτή διακρίνεται από την ιδιωτικής φύσεως σχέση που συνδέει την Poste Italiane με τον παραχωρησιούχο που είναι επιφορτισμένος με την είσπραξη του φόρου ICI και η οποία είναι σύμφυτη με το άνοιγμα και τη διαχείριση του τρεχούμενου λογαριασμού ταχυδρομικού ταμιευτηρίου. Το εν λόγω δικαστήριο διευκρινίζει ότι το άρθρο 10, παράγραφος 3, του νομοθετικού διατάγματος 504/1992, παρά τον περιορισμό που εισάγει όσον αφορά τη δυνατότητα του παραχωρησιούχου να επιλέγει τον αντισυμβαλλόμενό του, δηλαδή την Poste Italiane, δεν διακρίνει μεταξύ της σχέσης που συνδέει την Poste Italiane με τον παραχωρησιούχο και της σχέσης που έχει η Poste Italiane με τους λοιπούς πελάτες της που διατηρούν λογαριασμό ταχυδρομικού ταμιευτηρίου.

20 Το εν λόγω δικαστήριο εκτιμά ότι το άρθρο 10 του νομοθετικού διατάγματος 504/1992 μπορεί να θεωρηθεί συμβατό με τη νομοθεσία της Ένωσης μόνο στο μέτρο που η παραχωρηθείσα κατ' αποκλειστικότητα στην Poste Italiane υπηρεσία διαχείρισης τρεχούμενου λογαριασμού εμπίπτει στην έννοια της «διαχείρισης υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος», κατά την έννοια του άρθρου 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ. Πρέπει να καθοριστεί αν, παρά την έλλειψη ανάλογης νομοθετικής διάταξης στη νομοθεσία που διέπει την είσπραξη των λοιπών τοπικών φόρων πλην του φόρου ICI, η απαίτηση που συνίσταται στη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας της είσπραξης του τελευταίου αυτού φόρου χάρη στην ευρεία εδαφική κατανομή των ταχυδρομικών καταστημάτων πληροί το κριτήριο της ειδικής αποστολής και αν, ως εκ τούτου, δικαιολογεί περιορισμό της εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού της Ένωσης, κατά την έννοια των άρθρων 14 και 106 ΣΛΕΕ.

21 Στην περίπτωση κατά την οποία η υπηρεσία που συνδέεται με τη διαχείριση του τρεχούμενου λογαριασμού ταχυδρομικού ταμιευτηρίου και αποσκοπεί στην είσπραξη του φόρου ICI θεωρηθεί υπηρεσία γενικού οικονομικού συμφέροντος, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, πρώτον, αν η εξουσία που παρέχεται στην Poste Italiane να καθορίζει την προμήθεια μπορεί, καθόσον αποτελεί κατ' ουσίαν, από την πλευρά του παραχωρησιούχου, υποχρεωτικό φόρο ή εισφορά, που επιβάλλεται από τον νόμο, και, επομένως, ενίσχυση χορηγηθείσα μέσω δημοσίων πόρων, να χαρακτηριστεί ως «παράνομη κρατική ενίσχυση», κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, διευκρινίζοντας ότι για το μέτρο αυτό ουδέποτε υπήρξε υποχρέωση προηγούμενης κοινοποίησης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κατά την έννοια του άρθρου 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ.

22 Το αιτούν δικαστήριο ερωτά, δεύτερον, αν ο μονομερής καθορισμός από την Poste Italiane της επίμαχης στην κύρια δίκη προμήθειας μπορεί να χαρακτηριστεί ως καταχρηστικός με συνέπεια να εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 102, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι ο παραχωρησιούχος δεν μπορεί να μην καταβάλει την προμήθεια αυτή, διότι θα αθετήσει τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη χωριστή έννομη σχέση που τον συνδέει με τον οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης που επιβάλλει τη φορολογία και η οποία έχει ως αντικείμενο την είσπραξη του φόρου ICI.

23 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Corte suprema di cassazione (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Ιταλία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Αντίκειται στο άρθρο 14 ΣΛΕΕ ([…] άρθρο 7Δ της Συνθήκης [ΕΚ], νυν […] άρθρο 16 ΕΚ) και στο άρθρο 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ ([…] άρθρο 90 της Συνθήκης [ΕΚ], νυν […] άρθρο 86, παράγραφος 2, ΕΚ), καθώς και στη διάρθρωση του πλαισίου "υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος" κανονιστική ρύθμιση όπως η προβλεπόμενη στο άρθρο 10, παράγραφος 3, του

ιταλικού νομοθετικού διατάγματος 504/1992, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, παράγραφοι 18 έως 20, του νόμου 662/1996, σύμφωνα με την οποία θεσπίζεται και διατηρείται σε ισχύ, –ακόμη και κατόπιν της ιδιωτικοποιήσεως των υπηρεσιών ταχυδρομικού ταμιευτηρίου που παρείχε η Poste Italiane […], η κατ' αποκλειστικότητα διαχείριση από την Poste Italiane […] (υπό καθεστώς νόμιμου μονοπωλίου) των υπηρεσιών τρεχούμενου λογαριασμού ταχυδρομικού ταμιευτηρίου με σκοπό την είσπραξη του τοπικού φόρου ICI, λαμβανομένης υπόψη της εξελίξεως της εθνικής νομοθεσίας που διέπει την είσπραξη φόρων, η οποία, ήδη από το έτος 1997, επιτρέπει στους υποκείμενους στον φόρο αλλά και στους φορολογούντες οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως να χρησιμοποιούν ελεύθερα μεθόδους πληρωμής και εισπράξεως φόρων (ακόμη και σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοικήσεως) μέσω της χρήσεως του τραπεζικού συστήματος;

2) Σε περίπτωση που κριθεί –με την απάντηση στο πρώτο ερώτημα– ότι ο θεσμός του νομίμου μονοπωλίου είναι σύμφωνος με τους όρους των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος, έχουν το άρθρο 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ ([…] άρθρο 90 της Συνθήκης [ΕΚ], νυν […] άρθρο 86, παράγραφος 2, ΣΕΚ) και το άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ ([…] άρθρο 92 της Συνθήκης [ΕΚ], νυν άρθρο 87 ΕΚ) την έννοια ότι οι διατάξεις αυτές, όπως έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο όσον αφορά τα κριτήρια διακρίσεως μεταξύ νόμιμου μέτρου (αντισταθμίσεως για τις υποχρεώσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας) και παράνομης κρατικής ενισχύσεως (απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Ιουλίου 2003, Altmark Trans GmbH και Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415), αντίκεινται σε κανονιστική ρύθμιση όπως αυτή που προκύπτει από τη συνδυαστική εφαρμογή του άρθρου 10, παράγραφος 3, του ιταλικού νομοθετικού διατάγματος 504/1992, του άρθρου 2, παράγραφοι 18 έως 20, του ιταλικού νόμου 662/1996 και του άρθρου 3, παράγραφος 1, του ιταλικού προεδρικού διατάγματος 144/2001, η οποία επιτρέπει στην Poste Italiane […] να καθορίζει μονομερώς το ποσό της "προμήθειας" που οφείλει να καταβάλει ο παραχωρησιούχος (ανάδοχος) υπηρεσιών εισπράξεως του φόρου ICI, η οποία εφαρμόζεται επί πάσης πράξεως διαχειρίσεως του τρεχούμενου λογαριασμού ταχυδρομικού ταμιευτηρίου που διατηρεί ο παραχωρησιούχος (ανάδοχος), λαμβανομένου υπόψη ότι η Poste Italiane […], με την απόφαση [περί καθορισμού των τιμών] 57/1996 του διοικητικού της συμβουλίου, όρισε την εν λόγω προμήθεια στο ποσό των 100 [ITL] για το χρονικό διάστημα από την 1η Απριλίου 1997 έως την 31η Μαΐου 2001 και στο ποσό των 0,23 ευρώ για το χρονικό διάστημα μετά την 1η Ιουνίου 2001;

3) Έχει το άρθρο 102, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ ([…] άρθρο 86 της Συνθήκης [ΕΚ], νυν […] άρθρο 82, πρώτο εδάφιο, ΕΚ), όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο […] (βλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Δεκεμβρίου 1991, GB-Inno-BM, C-18/88, EU:C:1991:474· της 25ης Ιουνίου 1998, Dusseldorp κ.λπ., C-203/96, EU:C:1998:316, και της 17ης Μαΐου 2001, TNT Traco, C-340/99, EU:C:2001:281), την έννοια ότι είναι αντίθετο σε κανονιστικό πλαίσιο όπως εκείνο που έχει θεσπιστεί με το άρθρο 2, παράγραφοι 18 έως 20, του ιταλικού νόμου 662/1996, το άρθρο 3, παράγραφος 1, του ιταλικού προεδρικού διατάγματος 144/2001 και το άρθρο 10, παράγραφος 3, του ιταλικού νομοθετικού διατάγματος 504/1992, σύμφωνα με το οποίο ο παραχωρησιούχος (ανάδοχος) οφείλει να προβεί στην πληρωμή της "προμήθειας" κατά το ποσό που θα καθοριστεί και/ή τροποποιηθεί μονομερώς από την Poste Italiane […], χωρίς να δύναται να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση τρεχούμενου λογαριασμού ταχυδρομικού ταμιευτηρίου, διότι σε περίπτωση υπαναχωρήσεως παραβιάζει την υποχρέωση του άρθρου 10, παράγραφος 3, του ιταλικού νομοθετικού διατάγματος 504/1992, με αποτέλεσμα τη μη τήρηση της υποχρεώσεως εισπράξεως του φόρου ICI την οποία έχει αναλάβει έναντι του φορολογούντος οργανισμού τοπικής αυτοδιοικήσεως;»

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

24 Η επ' ακροατηρίου συζήτηση, η διεξαγωγή της οποίας είχε οριστεί για τις 22 Απριλίου 2020, ακυρώθηκε λόγω της υγειονομικής κρίσης και της αβεβαιότητας που αυτή δημιούργησε για την ημερομηνία κατά την οποία το Δικαστήριο θα μπορούσε να επαναλάβει τη δικαιοδοτική του

δραστηριότητα υπό κανονικές συνθήκες, οι δε ερωτήσεις που είχαν τεθεί για προφορική απάντηση μετατράπηκαν σε ερωτήσεις για γραπτή απάντηση. Η Poste Italiane, η Υπηρεσία εσόδων και η Επιτροπή απάντησαν στις ερωτήσεις εντός της ταχθείσας από το Δικαστήριο προθεσμίας.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου και του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

Επί του παραδεκτού του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

25 Η Poste Italiane προβάλλει ως κύριο ισχυρισμό ότι το πρώτο ερώτημα είναι απαράδεκτο, διότι, αφενός, είναι αδύνατο να γίνει αντιληπτό κατά το μέρος που αναφέρεται στο άρθρο 14 ΣΛΕΕ και, αφετέρου, εναπόκειται αποκλειστικώς στα εθνικά δικαστήρια να εφαρμόζουν απευθείας τις προϋποθέσεις του άρθρου 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ.

26 Πρώτον, υπενθυμίζεται ότι στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 267 ΣΛΕΕ συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της δικαστικής απόφασης που πρόκειται να εκδοθεί, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της υπόθεσης, τόσο την ανάγκη προδικαστικής απόφασης για την έκδοση της δικής του απόφασης όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται καταρχήν να απαντήσει (απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019, Darie, C-592/18, EU:C:2019:1140, σκέψη 24 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

27 Ως εκ τούτου, για τα ερωτήματα που αφορούν το δίκαιο της Ένωσης συντρέχει τεκμήριο λυσιτέλειας. Το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να αποφανθεί επί προδικαστικού ερωτήματος που έχει υποβάλει εθνικό δικαστήριο μόνον όταν είναι πρόδηλο ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσης ή, ακόμη, όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 2020, Union des industries de la protection des plantes, C-514/19, EU:C:2020:803, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

28 Δεύτερον, υπενθυμίζεται ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου την οποία θεσπίζει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, στο Δικαστήριο απόκειται να δώσει στο εθνικό δικαστήριο χρήσιμη απάντηση που να του παρέχει τη δυνατότητα επιλύσεως της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί. Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο μπορεί να αναδιατυπώσει, εφόσον είναι αναγκαίο, τα προδικαστικά ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (αποφάσεις της 28ης Νοεμβρίου 2000, Roquette Frères, C-88/99, EU:C:2000:652, σκέψη 18, και της 19ης Δεκεμβρίου 2019, Nederlands Uitgeversverbond και Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

29 Προς τούτο, το Δικαστήριο μπορεί να συναγάγει από το σύνολο των στοιχείων που του παρέχει το αιτούν δικαστήριο, και ιδίως από το σκεπτικό της απόφασης περί παραπομπής, εκείνα τα στοιχεία του δικαίου της Ένωσης τα οποία χρήζουν ερμηνείας, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς της κύριας δίκης (απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019, Nederlands Uitgeversverbond και Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

30 Εν προκειμένω, το πρώτο ερώτημα, μολονότι μνημονεύει σαφώς το άρθρο 14 ΣΛΕΕ, αφορά επίσης το άρθρο 106 ΣΛΕΕ και, ειδικότερα, την έννοια της υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος, η οποία καλύπτεται από τα δύο αυτά άρθρα, και θέτει, κατ' ουσίαν, το ζήτημα αν μια δραστηριότητα όπως

αυτή που ανατέθηκε κατ' αποκλειστικότητα στην Poste Italiane, για τη διαχείριση της υπηρεσίας τρεχούμενου λογαριασμού ταχυδρομικού ταμιευτηρίου που προορίζεται για την είσπραξη του φόρου ICI, ανταποκρίνεται στα χαρακτηριστικά μιας τέτοιας υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος. Επομένως, το ερώτημα αυτό αφορά στην ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης και δεν είναι υποθετικής φύσης ούτε ξένο προς τη διαφορά της κύριας δίκης. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει στη διάθεσή του τα αναγκαία στοιχεία για να απαντήσει.

31 Κατά συνέπεια, το πρώτο προδικαστικό ερώτημα είναι παραδεκτό.

Επί της ουσίας

32 Με το πρώτο και το δεύτερο ερώτημά του, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 106, παράγραφος 2, και το άρθρο 107 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται στην εφαρμογή εθνικών κανόνων που υποχρεώνουν τους επιφορτισμένους με την είσπραξη του φόρου ICI παραχωρησιούχους να διατηρούν τρεχούμενο λογαριασμό στο όνομά τους στην Poste Italiane, για να μπορούν οι φορολογούμενοι να καταθέτουν το ποσό του φόρου στον λογαριασμό αυτόν, και να καταβάλλουν προμήθεια για τη διαχείριση του εν λόγω τρεχούμενου λογαριασμού, σε περίπτωση που οι κανόνες αυτοί δεν έχουν κοινοποιηθεί στην Επιτροπή βάσει του άρθρου 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ.

33 Εισαγωγικά, υπενθυμίζεται ότι, μολονότι η Επιτροπή, ενεργώντας υπό τον έλεγχο των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης, είναι αποκλειστικώς αρμόδια να εκτιμά τη συμβατότητα ενισχύσεως με την εσωτερική αγορά (πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2020, Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland Nederland κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-817/18 P, EU:C:2020:637, σκέψη 99 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), το γεγονός αυτό δεν εμποδίζει εθνικό δικαστήριο να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο σχετικά με την ερμηνεία της έννοιας της «ενισχύσεως». Επομένως, το Δικαστήριο μπορεί να παράσχει στο αιτούν δικαστήριο όλα τα σχετικά με το δίκαιο της Ένωσης ερμηνευτικά στοιχεία στα οποία αυτό μπορεί να στηριχθεί για να εκτιμήσει κατά πόσον εθνικό μέτρο μπορεί να χαρακτηρισθεί ως «κρατική ενίσχυση», υπό την έννοια του άρθρου 107 ΣΛΕΕ (απόφαση της 18ης Μαΐου 2017, Fondul Proprietatea, C-150/16, EU:C:2017:388, σκέψη 12 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

34 Επιπλέον, προκειμένου να διασφαλιστεί η πρακτική αποτελεσματικότητα της προβλεπόμενης στη διάταξη αυτή υποχρέωσης κοινοποίησης των σχεδίων για τη θέσπιση ή την τροποποίηση κρατικών ενισχύσεων, την οποία προβλέπει το άρθρο 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, καθώς και η εκ μέρους της Επιτροπής δέουσα και πλήρης εξέταση των κρατικών ενισχύσεων, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να συνάγουν όλες τις συνέπειες της παράβασης της υποχρέωσης αυτής και να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την άρση της, ακόμη και όταν ο αποδέκτης της παράνομης ενίσχυσης είναι επιχείρηση επιφορτισμένη με τη διαχείριση υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος, κατά την έννοια του άρθρου 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ (πρβλ. απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2020, Viasat Broadcasting UK, C-445/19, EU:C:2020:952, σκέψη 43).

35 Διευκρινίζεται ακόμη ότι η εξέταση του ζητήματος αν το επίμαχο μέτρο πρέπει να χαρακτηρισθεί ως «κρατική ενίσχυση», κατά την έννοια του άρθρου 107 ΣΛΕΕ, η οποία μπορεί να συνεπάγεται τον έλεγχο της τήρησης των προϋποθέσεων που θέτει η νομολογία που διαμορφώθηκε με την απόφαση της 24ης Ιουλίου 2003, Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415), λαμβάνει χώρα σε προγενέστερο στάδιο της εξέτασης ενός μέτρου ενίσχυσης βάσει του άρθρου 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ. Το ζήτημα αυτό στην πραγματικότητα προηγείται εκείνου της εξακριβώσεως, κατά περίπτωση, αν μια μη συμβατή με την εσωτερική αγορά ενίσχυση είναι παρά ταύτα αναγκαία για την εκπλήρωση της αποστολής που έχει ανατεθεί στον αποδέκτη του επίμαχου μέτρου, σύμφωνα με το άρθρο 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ (πρβλ., ιδίως, αποφάσεις της 8ης Μαρτίου 2017, Viasat Broadcasting UK κατά Επιτροπής, C-660/15 P, EU:C:2017:178, σκέψη 34, και της 15ης Μαΐου 2019, Achema κ.λπ., C-706/17, EU:C:2019:407, σκέψη 102).

36 Επομένως, προκειμένου να δοθεί απάντηση στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα, πρέπει να εξεταστεί καταρχάς αν το επίμαχο στην κύρια δίκη μέτρο πρέπει να χαρακτηρισθεί ως «κρατική ενίσχυση», κατά την έννοια του άρθρου 107 ΣΛΕΕ.

37 Ο χαρακτηρισμός μέτρου ως «κρατικής ενίσχυσης» κατά το άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, προϋποθέτει τη συνδρομή τεσσάρων προϋποθέσεων, και συγκεκριμένα, την ύπαρξη παρέμβασης εκ μέρους του κράτους ή με κρατικούς πόρους, η παρέμβαση αυτή να είναι ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, να παρέχει επιλεκτικό πλεονέκτημα στον αποδέκτη της και να νοθεύει ή να απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό (απόφαση της 15ης Μαΐου 2019, Achema κ.λπ., C-706/17, EU:C:2019:407, σκέψη 46 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

38 Όσον αφορά, πρώτον, την προϋπόθεση να πρόκειται για παρέμβαση εκ μέρους του κράτους ή με κρατικούς πόρους, διευκρινίζεται ότι η διάκριση που γίνεται στο άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, των «ενισχύσ[εων] που χορηγούνται [...] από τα κράτη» και των ενισχύσεων που χορηγούνται «με κρατικούς πόρους» δεν σημαίνει ότι όλα τα πλεονεκτήματα που χορηγούνται από τα κράτη συνιστούν ενισχύσεις ανεξαρτήτως του αν χρηματοδοτούνται από κρατικούς πόρους, αλλά σκοπό έχει απλώς να περιλάβει στην έννοια αυτή τα πλεονεκτήματα που χορηγούνται απευθείας από το κράτος, καθώς και τα πλεονεκτήματα που χορηγούνται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς τους οποίους έχει ορίσει ή ιδρύσει το κράτος αυτό (απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2020, Eco TLC, C-556/19, EU:C:2020:844, σκέψη 26 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

39 Επομένως, για να μπορούν τα πλεονεκτήματα να χαρακτηρισθούν ως ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, πρέπει, αφενός, να χορηγούνται άμεσα ή έμμεσα με κρατικούς πόρους και, αφετέρου, να μπορούν να καταλογισθούν στο κράτος (απόφαση της 15ης Μαΐου 2019, Achema κ.λπ., C-706/17, EU:C:2019:407, σκέψη 47 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

40 Όσον αφορά, πρώτον, την προϋπόθεση σχετικά με τη δυνατότητα καταλογισμού ενός μέτρου ενίσχυσης στο κράτος, η προϋπόθεση αυτή απαιτεί να εξετάζεται αν οι δημόσιες αρχές έχουν εμπλακεί στη λήψη του μέτρου αυτού (απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2020, Eco TLC, C-556/19, EU:C:2020:844, σκέψη 23).

41 Εν προκειμένω, από τις αποφάσεις περί παραπομπής προκύπτει ότι ο επίμαχος στην κύρια δίκη μηχανισμός θεσπίστηκε με διατάξεις νομοθετικής και κανονιστικής φύσης. Συγκεκριμένα, η υποχρέωση των παραχωρησιούχων να διατηρούν τρεχούμενο λογαριασμό στην Poste Italiane για την είσπραξη του φόρου ICI θεσπίσθηκε με το νομοθετικό διάταγμα 504/1992, ενώ το δικαίωμα της επιχείρησης αυτής να εισπράττει προμήθεια για τη διαχείριση του λογαριασμού αυτού προβλέφθηκε με τον νόμο 662/1996. Στο πλαίσιο αυτό, για την εξακρίβωση του οποίου αρμόδιο είναι το αιτούν δικαστήριο, ο μηχανισμός που υποχρεώνει τους παραχωρησιούχους να διατηρούν τρεχούμενο λογαριασμό στο όνομά τους στην Poste Italiane, προκειμένου να καταστεί δυνατή η κατάθεση του ποσού του φόρου ICI από τους υποκείμενους στον φόρο, και να καταβάλλουν προμήθεια για τη διαχείριση του εν λόγω τρεχούμενου λογαριασμού μπορεί να καταλογισθεί στο κράτος.

42 Όσον αφορά, δεύτερον, την προϋπόθεση να πρόκειται περί μεταβίβασης κρατικών πόρων, διευκρινίζεται ότι η έννοια των «κρατικών πόρων» καλύπτει όλα τα χρηματικά μέσα τα οποία μπορούν όντως να χρησιμοποιούν οι δημόσιες αρχές προς στήριξη επιχειρήσεων, χωρίς να έχει σημασία συναφώς αν τα μέσα αυτά περιλαμβάνονται μονίμως στην περιουσία του Δημοσίου. Έστω και αν τα ποσά που αντιστοιχούν στο μέτρο ενισχύσεως δεν βρίσκονται διαρκώς στην κατοχή του Δημόσιου Ταμείου, το γεγονός ότι παραμένουν διαρκώς υπό δημόσιο έλεγχο και, συνεπώς, στη διάθεση των αρμόδιων εθνικών αρχών αρκεί για να χαρακτηριστούν ως «κρατικοί πόροι» (αποφάσεις της 21ης Οκτωβρίου 2020, Eco TLC, C-556/19, EU:C:2020:844, σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 10ης Δεκεμβρίου 2020, Comune di Milano κατά Επιτροπής, C-160/19 P, EU:C:2020:1012, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

43 Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο και της δικογραφίας που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, πρέπει να διευκρινιστεί, συναφώς, ότι μέτρο με το οποίο επιχειρήσεις, δημόσιες ή ιδιωτικές, υποχρεούνται να αγοράσουν ή να λάβουν υπηρεσίες με δικούς τους χρηματικούς πόρους δεν συνιστά κρατική ενίσχυση. Πράγματι, η υποχρέωση αυτή δεν συνεπάγεται, κατ' αρχήν, τη χρήση κρατικών πόρων, κατά την έννοια του άρθρου 107 ΣΛΕΕ. Η κατάσταση όμως θα ήταν διαφορετική αν θεωρηθεί ότι στις επιχειρήσεις αυτές είχε ανατεθεί από το κράτος η διαχείριση κρατικών πόρων, πράγμα που θα συνέβαινε αν είχε προβλεφθεί η πλήρης μετακύλιση στον τελικό καταναλωτή του πρόσθετου κόστους από την εν λόγω υποχρέωση αγοράς ή λήψης υπηρεσιών, η χρηματοδότηση αυτού του πρόσθετου κόστους με υποχρεωτική εισφορά επιβαλλόμενη από το κράτος μέλος ή ακόμη ένας μηχανισμός πλήρους αντιστάθμισης του εν λόγω πρόσθετου κόστους (πρβλ. αποφάσεις της 13ης Σεπτεμβρίου 2017, ENEA, C-329/15, EU:C:2017:671, σκέψεις 26 και 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 15ης Μαΐου 2019, Achema κ.λπ., C-706/17, EU:C:2019:407, σκέψη 68).

44 Εξάλλου, πόροι δημόσιων επιχειρήσεων μπορούν επίσης να θεωρηθούν ως κρατικοί πόροι όταν το κράτος είναι σε θέση, ασκώντας αποφασιστική επιρροή επί των επιχειρήσεων αυτών, να κατευθύνει τη χρησιμοποίηση των εν λόγω πόρων προς τη χρηματοδότηση, ενδεχομένως, της παροχής ειδικών πλεονεκτημάτων σε άλλες επιχειρήσεις (πρβλ. απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2017, ENEA, C-329/15, EU:C:2017:671, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

45 Εν προκειμένω, από την εθνική ρύθμιση προκύπτει, όπως μνημονεύεται στις αποφάσεις περί παραπομπής, ότι το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης μέτρο μπορεί να θεωρηθεί ότι συνεπάγεται υποχρέωση λήψης υπηρεσιών, δεδομένου ότι, κατά το άρθρο 10, παράγραφος 3, του νομοθετικού διατάγματος 504/1992, οι παραχωρησιούχοι υποχρεούνται να διατηρούν τρεχούμενο λογαριασμό στην Poste Italiane, για την είσπραξη του φόρου ICI από τους υποκείμενους στον φόρο, και ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 2, παράγραφος 18, του νόμου 662/1996, η Poste Italiane μπορεί να εισπράττει προμήθειες για τη διαχείριση του λογαριασμού αυτού από τους παραχωρησιούχους.

46 Συναφώς, επισημαίνεται, καταρχάς, ότι από το γεγονός και μόνον ότι οι παραχωρησιούχοι κατέστησαν, κατά τη διάρκεια του 2006, δημόσιες επιχειρήσεις δεν μπορεί να συναχθεί ότι η υποχρέωση λήψης υπηρεσιών την οποία υπέχουν οι παραχωρησιούχοι χρηματοδοτείται από κρατικούς πόρους.

47 Πράγματι, από τα στοιχεία που αναφέρει το αιτούν δικαστήριο δεν προκύπτει ότι το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης μέτρο είναι αποτέλεσμα της χρήσης εκ μέρους του κράτους της αποφασιστικής επιρροής του επί των επιχειρήσεων αυτών προκειμένου να κατευθύνει τη χρησιμοποίηση των πόρων τους, κατά την έννοια της νομολογίας που μνημονεύεται στη σκέψη 44 της παρούσας αποφάσεως, δεδομένου ότι η υποχρέωση των παραχωρησιούχων να διατηρούν τρεχούμενο λογαριασμό στην Poste Italiane, για την είσπραξη του φόρου ICI από τους υποκείμενους στον φόρο, απορρέει από κανονιστικές διατάξεις και όχι από την παρέμβαση του κράτους στην εμπορική πολιτική των παραχωρησιούχων, και ότι η υποχρέωση αυτή εφαρμόστηκε με τον ίδιο τρόπο στους παραχωρησιούχους και πριν και μετά το 2006, έτος κατά το οποίο οι παραχωρησιούχοι τέθηκαν υπό δημόσιο έλεγχο.

48 Ωστόσο, πρέπει να εξακριβωθεί, σύμφωνα με τα εκτεθέντα στη σκέψη 43 της παρούσας απόφασης, αν οι επιφορτισμένοι με την είσπραξη του φόρου ICI παραχωρησιούχοι συνιστούν επιχειρήσεις στις οποίες το κράτος έχει αναθέσει τη διαχείριση ενός κρατικού πόρου, πράγμα που θα συνέβαινε, μεταξύ άλλων, αν υφίστατο μηχανισμός πλήρους αντιστάθμισης του πρόσθετου κόστους που προκύπτει από την υποχρέωση αυτή.

49 Από τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο δεν προκύπτει με βεβαιότητα η ύπαρξη ενός τέτοιου μηχανισμού.

50 Βεβαίως, από τις αποφάσεις περί παραπομπής προκύπτει ότι, δυνάμει του άρθρου 10, παράγραφος 3, του νομοθετικού διατάγματος 504/1992, οι φορολογούντες δήμοι υποχρεούνται να καταβάλλουν προμήθεια στους παραχωρησιούχους για τη δραστηριότητα είσπραξης του φόρου ICI που ασκούν οι τελευταίοι. Ωστόσο, μολονότι τα ποσά αυτά είναι σαφώς δημόσιας προέλευσης, από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι προορίζονται να αντισταθμίσουν το πρόσθετο κόστος που μπορεί να προκύψει, για τους παραχωρησιούχους, από την υποχρέωσή τους να διατηρούν τρεχούμενο λογαριασμό στην Poste Italiane και ότι το κράτος εγγυάται έτσι την πλήρη κάλυψη του εν λόγω πρόσθετου κόστους. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν όντως ισχύει αυτό.

51 Επισημαίνεται, εξάλλου, ότι ούτε από τις αποφάσεις περί παραπομπής ούτε από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι το πρόσθετο κόστος της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης υποχρέωσης λήψης υπηρεσιών από την Poste Italiane βαρύνει εξ ολοκλήρου τους υποκείμενους στον φόρο ή χρηματοδοτείται από άλλο είδος επιβαλλόμενης από το κράτος υποχρεωτικής εισφοράς.

52 Πάντως, μολονότι δεν προκύπτει, εκ πρώτης όψεως, ότι οι προμήθειες που καταβάλλουν οι παραχωρησιούχοι στην Poste Italiane, σε σχέση με το άνοιγμα και τη διαχείριση των λογαριασμών που υποχρεούνται να διατηρούν, μπορούν να θεωρηθούν ως άμεσα ή έμμεσα χορηγούμενες από κρατικούς πόρους, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να το εξακριβώσει, δεδομένου ότι το Δικαστήριο δεν μπορεί να εξετάσει απευθείας τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης της κύριας δίκης.

53 Όσον αφορά, δεύτερον, την προϋπόθεση κατά την οποία η παρέμβαση πρέπει να παρέχει επιλεκτικό πλεονέκτημα στον δικαιούχο της, υπενθυμίζεται ότι ως κρατικές ενισχύσεις χαρακτηρίζονται οι παρεμβάσεις οι οποίες, υπό οποιαδήποτε μορφή, δύνανται να ευνοήσουν, άμεσα ή έμμεσα, επιχειρήσεις ή οι οποίες πρέπει να θεωρούνται οικονομικό πλεονέκτημα το οποίο δεν θα μπορούσε να αποκομίσει η δικαιούχος επιχείρηση υπό κανονικές συνθήκες της αγοράς (απόφαση της 15ης Μαΐου 2019, Achema κ.λπ., C-706/17, EU:C:2019:407, σκέψη 83 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

54 Συναφώς, η δυνατότητα που έχει μια επιχείρηση, βάσει της εθνικής νομοθεσίας, να εισπράττει προμήθειες για τη διαχείριση υπηρεσίας της οποίας κατέχει το εκ του νόμου μονοπώλιο μπορεί, a priori, να θεωρηθεί ως επιλεκτικό πλεονέκτημα αποκλειστικά υπέρ της επιχείρησης αυτής.

55 Όπως προκύπτει από τις αποφάσεις περί παραπομπής καθώς και από τα λοιπά στοιχεία της δικογραφίας που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, η υποχρέωση των παραχωρησιούχων να ανοίξουν τρεχούμενο λογαριασμό στο όνομά τους στην επιχείρηση αυτή, για να εισπράττουν τα ποσά του φόρου ICI από τους υποκείμενους στον φόρο, προβλέφθηκε με το νομοθετικό διάταγμα 504/1992, με το οποίο συστήθηκε εκ του νόμου μονοπώλιο υπέρ της Poste Italiane. Μέχρι το νομοθετικό διάταγμα 70/2011, η Poste Italiane ήταν η μόνη που επωφελήθηκε από το πλεονέκτημα αυτό, το οποίο δικαιολογούνταν από την πολύ ευρεία εδαφική κατανομή των ταχυδρομικών καταστημάτων, η οποία διευκόλυνε την επαφή με τους υποκείμενους στον φόρο.

56 Στο πλαίσιο αυτό, επισημαίνεται ότι, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της υπόθεσης της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, ειδικότερα, το Δικαστήριο σχετικά με τα κριτήρια που διατυπώθηκαν με την απόφαση της 24ης Ιουλίου 2003, Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415), όσον αφορά τις περιπτώσεις αντιστάθμισης που παρέχεται για την ανάληψη, από επιχείρηση, υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας.

57 Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ως προς το ζήτημα αυτό ότι, εφόσον μια κρατική παρέμβαση θεωρείται αντιστάθμιση αποτελούσα την αντιπαροχή για τις υπηρεσίες που παρέχονται εκ μέρους των δικαιούχων επιχειρήσεων για την εκπλήρωση υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας, με συνέπεια οι εν λόγω επιχειρήσεις να μην αποκομίζουν, στην πράξη, κανένα οικονομικό πλεονέκτημα και να μην περιέρχονται λόγω της ως άνω παρέμβασης σε ευνοϊκότερη θέση ως προς τον ανταγωνισμό σε σχέση με τις επιχειρήσεις που τις ανταγωνίζονται, η παρέμβαση αυτή δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του

άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (αποφάσεις της 24ης Ιουλίου 2003, Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, σκέψη 87, της 8ης Μαρτίου 2017, Viasat Broadcasting UK κατά Επιτροπής, C-660/15 P, EU:C:2017:178, σκέψη 25, και της 15ης Μαΐου 2019, Achema κ.λπ., C-706/17, EU:C:2019:407, σκέψη 100).

58 Σύμφωνα με τις σκέψεις 88 έως 93 της αποφάσεως της 24ης Ιουλίου 2003, Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415), προκειμένου μια τέτοια παρέμβαση να μη χαρακτηριστεί ως «κρατική ενίσχυση», πρέπει να πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις. Πρώτον, η δικαιούχος επιχείρηση πρέπει να είναι πράγματι επιφορτισμένη με την εκπλήρωση υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας και οι υποχρεώσεις αυτές πρέπει να είναι σαφώς καθορισμένες. Δεύτερον, οι παράμετροι βάσει των οποίων υπολογίζεται η αντιστάθμιση πρέπει να έχουν προσδιοριστεί εκ των προτέρων αντικειμενικά και με διαφάνεια. Τρίτον, η αντιστάθμιση δεν μπορεί να υπερβαίνει το μέτρο του αναγκαίου για την κάλυψη του συνόλου ή μέρους των δαπανών που πραγματοποιούνται για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας. Τέταρτον, όταν η επιλογή της επιχείρησης στην οποία πρόκειται να ανατεθεί η εκπλήρωση υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας σε συγκεκριμένη περίπτωση δεν πραγματοποιείται στο πλαίσιο διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης, η οποία αποσκοπεί στην επιλογή του υποψηφίου που είναι σε θέση να παράσχει την υπηρεσία αυτή με το μικρότερο για το κοινωνικό σύνολο κόστος, το επίπεδο της απαραίτητης αντιστάθμισης πρέπει να καθορίζεται βάσει ανάλυσης των δαπανών στις οποίες θα προέβαινε για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων αυτών μια μέση επιχείρηση, με χρηστή διαχείριση και κατάλληλα εξοπλισμένη για την ικανοποίηση των απαιτήσεων σχετικά με την παροχή δημόσιας υπηρεσίας.

59 Όσον αφορά την πρώτη προϋπόθεση που τέθηκε με την απόφαση της 24ης Ιουλίου 2003, Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415), το Δικαστήριο έκρινε ότι με την προϋπόθεση αυτή επιδιώκεται σκοπός διαφάνειας και ασφάλειας δικαίου που απαιτεί τη συνδρομή ελάχιστων κριτηρίων σχετικών με την ύπαρξη μίας ή περισσοτέρων πράξεων δημόσιας εξουσίας που να καθορίζουν με επαρκή σαφήνεια τουλάχιστον τη φύση, τη διάρκεια και την εμβέλεια των υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας τις οποίες υπέχουν οι επιχειρήσεις που είναι επιφορτισμένες με την εκπλήρωση των υποχρεώσεων αυτών. Ελλείψει σαφούς καθορισμού τέτοιων αντικειμενικών κριτηρίων, δεν θα ήταν δυνατόν να ελεγχθεί κατά πόσο μια συγκεκριμένη δραστηριότητα μπορεί να υπαχθεί στην έννοια της υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος (απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Ισπανία κατά Επιτροπής, C-114/17 P, EU:C:2018:753, σκέψη 86 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

60 Εν προκειμένω, υπογραμμίζεται ότι οι υποθέσεις της κύριας δίκης δεν αφορούν τις ταχυδρομικές υπηρεσίες που προσφέρει η Poste Italiane και ότι, όσον αφορά την είσπραξη του φόρου ICI, το αιτούν δικαστήριο διακρίνει μεταξύ, αφενός, της σχέσης η οποία, κατά διοικητική παραχώρηση μέσω διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης, συνδέει τον δήμο, ως οργανισμό που επιβάλλει τον φόρο, και τον παραχωρησιούχο που είναι επιφορτισμένος με την είσπραξη και, αφετέρου, της σχέσης ιδιωτικού χαρακτήρα που συνδέει τον παραχωρησιούχο και την Poste Italiane μέσω της υποχρέωσης διατήρησης τρεχούμενου λογαριασμού ταχυδρομικού ταμιευτηρίου για την εν λόγω είσπραξη και καταβολής προμήθειας για τη διαχείριση του λογαριασμού αυτού. Οι υποθέσεις των κύριων δικών αφορούν μόνον τη δεύτερη από τις δύο αυτές σχέσεις.

61 Όπως όμως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 45 των προτάσεών του, από κανένα στοιχείο δεν αποδεικνύεται ότι, όσον αφορά τη σχέση της με τους εν λόγω παραχωρησιούχους, η Poste Italiane υποχρεούται τυπικά να παρέχει συγκεκριμένες υπηρεσίες στο πλαίσιο εκπλήρωσης υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας, με όρους που καθορίζουν με επαρκή σαφήνεια τη φύση και την εμβέλειά τους.

62 Αντιθέτως, ακόμη και αν το άνοιγμα και η διαχείριση των τρεχούμενων λογαριασμών ταχυδρομικού ταμιευτηρίου στο όνομα των παραχωρησιούχων περιλαμβάνονται μεταξύ των δραστηριοτήτων σχετιζόμενων με την οργάνωση και την εκτέλεση της δημόσιας υπηρεσίας είσπραξης του φόρου ICI

που έχει ανατεθεί στον παραχωρησιούχο, από τις αποφάσεις περί παραπομπής, καθώς και από τις λοιπές πληροφορίες στη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, προκύπτει ότι, πέραν της υποχρέωσης σύναψης σύμβασης με όλους τους παραχωρησιούχους, η Poste Italiane δεν υπέχει περισσότερες υποχρεώσεις από αυτές που εφαρμόζονται στον τομέα των τραπεζικών υπηρεσιών.

63 Ειδικότερα, η Poste Italiane διατηρεί τη δυνατότητα να καθορίζει ελεύθερα τις τιμές της και, εκτός από την εν λόγω υποχρέωση να συμβάλλεται με τους παραχωρησιούχους, κανένα συγκεκριμένο στοιχείο δεν διαφοροποιεί τη σχέση της με αυτούς από τη σχέση της με τους λοιπούς πελάτες της που διατηρούν τρεχούμενους λογαριασμούς ταχυδρομικού ταμιευτηρίου. Η Poste Italiane επισήμανε ότι η σχέση της με τους παραχωρησιούχους είναι η σχέση του συνήθους τρεχούμενου λογαριασμού και ότι παρείχε ανέκαθεν έναν μόνον τρεχούμενο λογαριασμό ταχυδρομικού ταμιευτηρίου, με τις ίδιες βασικές υπηρεσίες για όλους τους πελάτες της. Η Υπηρεσία εσόδων επιβεβαίωσε επίσης ότι η Poste Italiane εφάρμοζε στους τρεχούμενους λογαριασμούς των παραχωρησιούχων τους ίδιους οικονομικούς όρους με εκείνους που εφάρμοζε σε όλα τα λοιπά νομικά πρόσωπα γενικώς.

64 Υπό τις συνθήκες αυτές, η πρώτη προϋπόθεση που τίθεται με την απόφαση της 24ης Ιουλίου 2003, Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415), δεν πληρούται εν προκειμένω και παρέλκει η εξέταση των λοιπών προϋποθέσεων που τέθηκαν με την απόφαση αυτή, δεδομένου ότι οι προϋποθέσεις αυτές είναι σωρευτικές.

65 Επομένως, το δικαίωμα που αναγνωρίζει στην Poste Italiane η σχετική εθνική ρύθμιση είσπραξης προμηθειών για τη διαχείριση των τρεχούμενων λογαριασμών ταχυδρομικού ταμιευτηρίου, τους οποίους οι παραχωρησιούχοι ήσαν εκ του νόμου υποχρεωμένοι να ανοίξουν στο όνομά τους για να εισπράττουν τον φόρο ICI από τους υποκείμενους στον φόρο, μπορεί να θεωρηθεί ως επιλεκτικό πλεονέκτημα, πράγμα το οποίο εναπόκειται πάντως στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

66 Όσον αφορά, τρίτον, την προϋπόθεση ότι η παρέμβαση πρέπει να μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και την προϋπόθεση ότι η παρέμβαση πρέπει να νοθεύει ή να απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό, μολονότι οι αποφάσεις περί παραπομπής δεν περιλαμβάνουν σχετικά στοιχεία, είναι δυνατόν να θεωρηθεί, υπό την επιφύλαξη της εξακρίβωσης από το αιτούν δικαστήριο, ότι οι προϋποθέσεις αυτές πληρούνται εν προκειμένω.

67 Συγκεκριμένα, πρώτον, είναι χρήσιμο να υπομνησθεί ότι, για να χαρακτηρισθεί εθνικό μέτρο ως «κρατική ενίσχυση» δεν απαιτείται να αποδειχθεί ότι η επίμαχη ενίσχυση επηρέασε πράγματι το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και ότι νοθεύθηκε όντως ο ανταγωνισμός, αλλά πρέπει απλώς να εξετασθεί αν η ενίσχυση αυτή δύναται να επηρεάσει το εμπόριο αυτό ή να νοθεύσει τον ανταγωνισμό (απόφαση της 29ης Ιουλίου 2019, Azienda Napoletana Mobilità, C-659/17, EU:C:2019:633, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

68 Εξάλλου, όταν η ενίσχυση που χορηγείται από κράτος μέλος ενισχύει τη θέση ορισμένων επιχειρήσεων έναντι άλλων επιχειρήσεων που ασκούν ανταγωνιστική δραστηριότητα στο μεταξύ των κρατών μελών εμπόριο, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το εμπόριο αυτό επηρεάζεται από την ενίσχυση. Στο πλαίσιο αυτό, δεν απαιτείται οι επιχειρήσεις που ωφελήθηκαν να μετέχουν οι ίδιες στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Συγκεκριμένα, όταν κράτος μέλος χορηγεί ενίσχυση σε επιχειρήσεις, η εσωτερική δραστηριότητα μπορεί εξ αυτού του λόγου να διατηρηθεί ή να αυξηθεί, με συνέπεια να μειώνονται αντιστοίχως οι δυνατότητες των εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη επιχειρήσεων να διεισδύσουν στην αγορά του συγκεκριμένου κράτους μέλους (απόφαση της 29ης Ιουλίου 2019, Azienda Napoletana Mobilità, C-659/17, EU:C:2019:633, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

69 Εν προκειμένω, δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ιταλική κανονιστική ρύθμιση, καθόσον υποχρεώνει τους παραχωρησιούχους να διατηρούν τρεχούμενο λογαριασμό ταχυδρομικού ταμιευτηρίου για την είσπραξη του φόρου ICI από τους υποκείμενους στον φόρο και να καταβάλλουν προμήθεια για τη διαχείριση των εν λόγω λογαριασμών στην Poste Italiane,

είναι ικανή να ενισχύσει τη θέση της δημόσιας αυτής επιχείρησης σε σχέση με τις άλλες ανταγωνίστριες επιχειρήσεις στον τομέα των τραπεζικών και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και είναι επίσης ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών.

70 Πάντως, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εκτιμήσει την επίπτωση επί της δραστηριότητας της Poste Italiane και των λοιπών τραπεζικών ιδρυμάτων του επίμαχου στην υπόθεση της κύριας δίκης μέτρου, με το οποίο, τουλάχιστον μέχρι το νομοθετικό διάταγμα 70/2011, παρασχέθηκε στην Poste Italiane το πλεονέκτημα που απορρέει από την υποχρέωση των παραχωρησιούχων να διατηρούν τρεχούμενο λογαριασμό στο όνομά τους στην επιχείρηση αυτή προκειμένου να εισπράττουν τον φόρο ICI από τους υποκείμενους στον φόρο, επιπλέον της δυνατότητας που είχαν αυτοί να πραγματοποιούν την πληρωμή του φόρου ICI απευθείας στους εν λόγω παραχωρησιούχους.

71 Τέταρτον, επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει από τις αποφάσεις περί παραπομπής, το μέτρο που θεσπίσθηκε με το νομοθετικό διάταγμα 504/1992, με το οποίο παραχωρήθηκε στην Poste Italiane το μονοπώλιο της διαχείρισης των τρεχούμενων λογαριασμών που είχαν ανοιχθεί στο όνομα των επιφορτισμένων με την είσπραξη του φόρου ICI παραχωρησιούχων, δεν κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή βάσει του άρθρου 108 ΣΛΕΕ.

72 Επομένως, αν το αιτούν δικαστήριο καταλήξει στο συμπέρασμα, υπό το πρίσμα των στοιχείων που παρατίθενται στις σκέψεις 37 έως 70 της παρούσας αποφάσεως, ότι το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης μέτρο συνιστά κρατική ενίσχυση, εναπόκειται στο δικαστήριο αυτό, σύμφωνα με τη νομολογία που μνημονεύθηκε στη σκέψη 34 της παρούσας αποφάσεως, να συναγάγει όλες τις συνέπειες της παράβασης, εν προκειμένω, του άρθρου 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ.

73 Κατά τα λοιπά, επισημαίνεται ότι, στο μέτρο που η πρώτη προϋπόθεση που θέτει η νομολογία που διαμορφώθηκε με την απόφαση της 24ης Ιουλίου 2003, Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415), κατά την οποία η δικαιούχος επιχείρηση πρέπει να είναι επιφορτισμένη με την εκπλήρωση υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας και οι υποχρεώσεις αυτές πρέπει να είναι σαφώς καθορισμένες, εφαρμόζεται και στην περίπτωση επίκλησης της προβλεπόμενης στο άρθρο 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ παρέκκλισης (απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Comunidad Autónoma del País Vasco κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-66/16 P έως C-69/16 P, EU:C:2017:999, σκέψη 56 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), το άρθρο 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ δεν έχει εφαρμογή στις υποθέσεις της κύριας δίκης, καθόσον διαπιστώθηκε, στη σκέψη 64 της παρούσας απόφασης, ότι δεν πληρούται εν προκειμένω η προϋπόθεση αυτή. Εν πάση περιπτώσει, δεδομένου ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως, η Επιτροπή είναι αποκλειστικώς αρμόδια να εκτιμήσει τη συμβατότητα ενίσχυσης με την εσωτερική αγορά, το αιτούν δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να εξετάσει αν πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ.

74 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 107 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι συνιστά «κρατική ενίσχυση», όπως αυτή ορίζεται στην εν λόγω διάταξη, το εθνικό μέτρο με το οποίο οι παραχωρησιούχοι που είναι επιφορτισμένοι με την είσπραξη του φόρου ICI υποχρεούνται να διατηρούν τρεχούμενο λογαριασμό στο όνομά τους στην Poste Italiane, για να μπορούν οι φορολογούμενοι να καταθέτουν το ποσό του φόρου στον λογαριασμό αυτόν, και να καταβάλλουν προμήθεια για τη διαχείριση του τρεχούμενου αυτού λογαριασμού, εφόσον το μέτρο αυτό καταλογίζεται στο κράτος, παρέχει επιλεκτικό πλεονέκτημα στην Poste Italiane μέσω κρατικών πόρων και δύναται να νοθεύσει τον ανταγωνισμό και το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

75 Με το τρίτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν το άρθρο 102 ΣΛΕΕ αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία επιβάλλει στους επιφορτισμένους με την είσπραξη του φόρου ICI παραχωρησιούχους την καταβολή της προμήθειας που έχει μονομερώς καθορίσει η Poste Italiane, για τη διαχείριση του τρεχούμενου λογαριασμού ταχυδρομικού ταμιευτηρίου τον οποίο υποχρεούνται να ανοίξουν σε αυτήν.

76 Η Poste Italiane υποστηρίζει ότι το ερώτημα αυτό είναι απαράδεκτο, καθόσον το αιτούν δικαστήριο δεν προσκόμισε καμία ανάλυση ή διευκρίνιση ως προς τους λόγους για τους οποίους η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική ρύθμιση δεν είναι σύμφωνη με το άρθρο 102 ΣΛΕΕ. Ακόμη και αν υποτεθεί ότι το υποβληθέν ερώτημα αφορά την ερμηνεία του άρθρου 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 102 ΣΛΕΕ, το ερώτημα αυτό είναι επίσης απαράδεκτο. Το αιτούν δικαστήριο δεν προσδιόρισε την αγορά των οικείων υπηρεσιών, τη σχετική γεωγραφική περιοχή, τον αριθμό των επιχειρηματιών που παρέχουν τις επίμαχες υπηρεσίες καθώς και τα αντίστοιχα μερίδιά τους στην αγορά.

77 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η ανάγκη να παρέχεται ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης που να είναι χρήσιμη για το εθνικό δικαστήριο απαιτεί να προσδιορίζει το εν λόγω δικαστήριο το πραγματικό και νομικό πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσονται τα ερωτήματα που υποβάλλει ή, τουλάχιστον, να διευκρινίζει τις πραγματικές περιστάσεις τις οποίες αφορούν τα ερωτήματα αυτά. Οι απαιτήσεις αυτές ισχύουν όλως ιδιαιτέρως στον τομέα του ανταγωνισμού ο οποίος χαρακτηρίζεται από περίπλοκες πραγματικές και νομικές καταστάσεις (αποφάσεις της 12ης Δεκεμβρίου 2013, Ragn-Sells, C-292/12, EU:C:2013:820, σκέψη 39, και της 5ης Μαρτίου 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

78 Στις υποθέσεις της κύριας δίκης, με το τρίτο ερώτημα ερωτάται, κατ' ουσίαν, όχι μόνον αν η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική ρύθμιση είχε ως αποτέλεσμα τη χορήγηση στην Poste Italiane ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων, κατά την έννοια του άρθρου 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, αλλά και αν μια τέτοια ρύθμιση μπορούσε να οδηγήσει σε κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης.

79 Όπως όμως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 92 των προτάσεών του, το αιτούν δικαστήριο όφειλε να παράσχει ακριβείς πληροφορίες σχετικά με τα χαρακτηριστικά της σχετικής αγοράς, τη γεωγραφική έκτασή της ή την ενδεχόμενη ύπαρξη ισοδύναμων υπηρεσιών.

80 Ειδικότερα, οι αποφάσεις περί παραπομπής δεν περιλαμβάνουν ενδείξεις που να παρέχουν τη δυνατότητα προσδιορισμού των συστατικών στοιχείων της δεσπόζουσας θέσης, κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, στο πλαίσιο των υποθέσεων της κύριας δίκης. Συναφώς, επισημαίνεται ότι, παρά τις πληροφορίες που παρέσχον οι συμμετέχοντες στη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου σε απάντηση των ερωτήσεων που έθεσε το Δικαστήριο, δεν είναι δυνατό να προσδιοριστεί με επαρκή ακρίβεια η σχετική αγορά από την άποψη των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης υπηρεσιών και της γεωγραφικής έκτασής της, καθώς και τα μερίδια αγοράς που κατέχουν οι διάφορες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην εν λόγω αγορά, ούτε μπορεί να θεωρηθεί με βεβαιότητα ότι η επιβολή στους παραχωρησιούχους της υποχρέωσης να διατηρούν τρεχούμενο λογαριασμό, για την είσπραξη του φόρου ICI, στην Poste Italiane παρέχει σε αυτήν δεσπόζουσα θέση σε σημαντικό τμήμα της εσωτερικής αγοράς.

81 Οι αποφάσεις περί παραπομπής δεν εξηγούν περαιτέρω τους λόγους για τους οποίους η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ιταλική ρύθμιση μπορούσε να οδηγήσει την Poste Italiane σε κατάχρηση της θέσης της.

82 Δεδομένου ότι το Δικαστήριο δεν έχει στη διάθεσή του τα αναγκαία στοιχεία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το τρίτο προδικαστικό ερώτημα είναι απαράδεκτο.

Επί των δικαστικών εξόδων

83 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 107 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι συνιστά «κρατική ενίσχυση», όπως αυτή ορίζεται στην εν λόγω διάταξη, το εθνικό μέτρο με το οποίο οι παραχωρησιούχοι που είναι επιφορτισμένοι με την είσπραξη του φόρου ICI υποχρεούνται να διατηρούν τρεχούμενο λογαριασμό στο όνομά τους στην Poste Italiane SpA, για να μπορούν οι φορολογούμενοι να καταθέτουν το ποσό του φόρου στον λογαριασμό αυτόν, και να καταβάλλουν προμήθεια για τη διαχείριση του τρεχούμενου αυτού λογαριασμού, εφόσον το μέτρο αυτό καταλογίζεται στο κράτος, παρέχει επιλεκτικό πλεονέκτημα στην Poste Italiane μέσω κρατικών πόρων και δύναται να νοθεύσει τον ανταγωνισμό και το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

(υπογραφές)